

ΣΕΠ

Έρευνα και Ανάλυση
Παρατηρητήριο Ανταγωνιστικότητας

Τεύχος 17
Φεβρουάριος 2004

Δελτίο Ανταγωνιστικότητας

Η Ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής Οικονομίας
Ισχυρά και Αδύνατα σημεία
Προτάσεις πολιτικής

Ειδικό τεύχος αφιερωμένο στην Ετήσια Έκθεση για την
Ανταγωνιστικότητα 2003
του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης

Τι είναι το Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (ΕΣΑΑ)

- ✓ Έργο του ΕΣΑΑ είναι η χάραξη γενικής στρατηγικής για την Ανταγωνιστικότητα, αναδεικνύοντάς την σε κύρια προτεραιότητα της Ελληνικής Οικονομίας.
- ✓ Ταυτόχρονα παρακολουθεί εάν η στρατηγική υλοποιείται με συνέπεια και εγκαίρως στην πράξη καθώς και τα αποτελέσματά της.
- ✓ Στο ΕΣΑΑ συμμετέχουν οι πρόεδροι των οργανώσεων των κοινωνικών εταίρων και άλλων παραγωγικών φορέων.

Ο ρόλος του ΣΕΒ στο ΕΣΑΑ

Ο ΣΕΒ ήταν ο φορέας που πρότεινε την δημιουργία του ΕΣΑΑ το 2000 κατά την διάρκεια του Πανελληνίου Βιομηχανικού Συνεδρίου.

Ο ΣΕΒ συμμετέχει ενεργά στα όργανα του ΕΣΑΑ και δεσμεύει σημαντικούς πόρους, παρουσιάζει προτάσεις και διαλέγεται αποτελεσματικά με τους κοινωνικούς του εταίρους, για να προωθήσει την συναίνεση στα κρίσιμα θέματα και τις αναγκαίες πολιτικές που προάγουν την ανταγωνιστικότητα της χώρας.

Η συμμετοχή αυτή υλοποιείται ως εξής:

1. Ο Πρόεδρος του ΣΕΒ συμμετέχει στο Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης
2. Εκπρόσωπος του ΣΕΒ συμμετέχει στην επταμελή Επιτροπή Εμπειρογνομόνων, που υποστηρίζει το συμβούλιο στην λειτουργία του.

Την Επιτροπή Εμπειρογνομόνων συναποτελούν τέσσερις εμπειρογνώμονες που ορίστηκαν από τους κοινωνικούς εταίρους (ΣΕΒ, ΕΣΕΕ, ΓΣΕΒΕΕ, ΓΣΕΕ) και τρεις εμπειρογνώμονες που ορίστηκαν από το Υπουργείο Ανάπτυξης. Στην επιτροπή αυτή ανατέθηκε και πρόσφατα ολοκληρώθηκε και δημοσιεύτηκε η Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2003, στην οποία είναι αφιερωμένο το παρόν τεύχος του Δελτίου Ανταγωνιστικότητας.

Ο ΣΕΒ συμβάλλει επίσης στο ΕΣΑΑ προωθώντας τη συνεργασία με τα ερευνητικά Ινστιτούτα των κοινωνικών εταίρων που παρέχουν επιστημονική υποστήριξη στις εργασίες του ΕΣΑΑ.

Ο ΣΕΒ υποστηρίζει και υλοποιεί την διάχυση της Έκθεσης για την Ανταγωνιστικότητα σε ευρύτατα στρώματα της ελληνικής κοινωνίας.

Η Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2003

Η πρώτη Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα περιλαμβάνει:
Αναλυτικούς δείκτες ανταγωνιστικότητας που καλύπτουν πέντε ενότητες θεμάτων:

1. Οικονομικό Περιβάλλον
2. Κοινωνική Συνοχή
3. Περιβαλλοντική Προστασία και Αναβάθμιση
4. Παραγωγικότητα
5. Δείκτες που καταγράφουν τα αποτελέσματα της ανταγωνιστικότητας για την επίτευξη υψηλότερου βιοτικού επιπέδου.

Συνοπτική παρουσίαση των συμπερασμάτων και προτάσεων της Έκθεσης περιλαμβάνεται στην σύνοψη που υπογράφει η Επιτροπή Εμπειρογνομώνων και αναδημοσιεύεται στο επόμενο τμήμα.

Σύνοψη των Κύριων σημείων της Ετήσιας Έκθεσης για την Ανταγωνιστικότητα 2003

(Κείμενο της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων του ΕΣΑΑ, όπως δημοσιεύτηκε στην Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2003)

Η πρώτη Έκθεση για την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας αναδεικνύει το ρόλο και τη σημασία του νέου θεσμού, του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (ΕΣΑΑ). Για πρώτη φορά διαθέτουμε μία έγκυρη, τεκμηριωμένη, και συμφωνημένη από όλους τους κοινωνικούς εταίρους, άποψη για την ανταγωνιστικότητα της χώρας, για τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες της, για τις αδρές γραμμές μιας πολιτικής για τη μελλοντική πορεία της.

Η μεθοδολογική προσέγγιση που υιοθέτησε το ΕΣΑΑ στις προηγούμενες συνεδριάσεις του, η αποτελεσματική λειτουργία της επιτροπής εμπειρογνομόνων, η οποία αποτελείται από εμπειρογνώμονες του Υπουργείου Ανάπτυξης και των Κοινωνικών Εταίρων, και η συνεργασία με τα ερευνητικά ινστιτούτα, υπήρξαν οι αποφασιστικοί παράγοντες που συνετέλεσαν ώστε να έχουμε σήμερα μία Έκθεση κοινής αποδοχής.

Η Έκθεση φιλοδοξεί να αποτελέσει σημαντική συμβολή στο διάλογο για τη διαμόρφωση των επιλογών πολιτικής της ελληνικής κυβέρνησης, πολλώ δε μάλλον όταν η παρουσίαση, ανάλυση και οι κατευθύνσεις πολιτικής που διατυπώνονται τυγχάνουν κοινής αποδοχής από τους κοινωνικούς εταίρους.

Επιδόσεις της Ελληνικής οικονομίας στο πρόσφατο παρελθόν

Η Ελληνική οικονομία αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια με ρυθμούς που ήσαν από τους υψηλότερους των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η επίδοση αυτή οφείλεται στη συγκυρία τριών κύριων θετικών παραγόντων:

- Η δημοσιονομική προσαρμογή, που οδήγησε στην ένταξη στην ΟΝΕ, είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία συνθηκών οικονομικής σταθερότητας και μεγαλύτερης βεβαιότητας για τις προοπτικές της χώρας, ενώ παράλληλα διευκόλυνε την μεγάλη πτώση των επιτοκίων.
- Οι εξελίξεις αυτές από κοινού επηρέασαν θετικά τις ιδιωτικές επενδύσεις, τόσο σε εξοπλισμό όσο και σε κατασκευές, τροφοδοτώντας μία υγιή και συνεχή αύξηση της τελικής ζήτησης στην οικονομία.
- Η δαπάνη των πόρων του Β' και του Γ' ΚΠΣ και η ολυμπιακή προετοιμασία ενίσχυσαν αυτή την εικόνα συμπληρώνοντας τον ενάρετο κύκλο της ανάπτυξης με αυξημένες δημόσιες δαπάνες σε υποδομές.

Νέοι παράγοντες ανάπτυξης για το μέλλον

Αυτός ο κύκλος όμως τείνει να εξαντλήσει τα όρια του. Το Δ' ΚΠΣ μετά το 2006 προβλέπεται να διαθέτει περιορισμένους, σε σχέση με το Γ' ΚΠΣ, πόρους για την Ελλάδα. Η ιδιωτική επενδυτική δραστηριότητα στις κατασκευές είναι πιθανό να κλείνει το σημερινό ισχυρό ανοδικό κύκλο της. Η ευεργετική επίδραση των μειωμένων επιτοκίων στην κερδοφορία των επιχειρήσεων και μέσω αυτής στην αύξηση των επενδύσεών τους έχει εξαντληθεί, ενώ υπάρχει πιθανότητα οριακής αύξησης των επιτοκίων στο μέλλον.

Αναζητούνται λοιπόν οι νέοι παράγοντες που θα τροφοδοτήσουν την ανάπτυξη της χώρας στη νέα φάση στην οποία εισερχόμαστε. Στην κατεύθυνση αυτή είναι σημαντικό να επισημανθούν τα ισχυρά και αδύνατα σημεία της χώρας, όπως προκύπτουν σε σημαντικό βαθμό από την ανά χείρας Έκθεση.

Ισχυρά σημεία της Ελλάδας

1. Η εκκίνηση από ένα υψηλό σημείο του οικονομικού κύκλου αποτελεί καθ' αυτή ένα ισχυρό σημείο της ελληνικής οικονομίας. Οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στο παρελθόν δημιουργούν μία αναβαθμισμένη βάση εκκίνησης για τις επιχειρήσεις και την οικονομία γενικότερα. Αποτελούν προϋποθέσεις υψηλότερης παραγωγικότητας και συνεχούς βελτίωσής της. Οι επενδύσεις σε υποδομή αναμένεται να δώσουν ώθηση στην παραγωγικότητα σε χρονικό βάθος, καθώς θα ωριμάζουν τα έργα και ο παραγωγικός τομέας της οικονομίας θα αρχίσει να τα αξιοποιεί για τις ανάγκες του (π.χ., υποδομές μεταφορών).
2. Το ανθρώπινο δυναμικό της χώρας διαθέτει σχετικά υψηλό επίπεδο γενικής παιδείας και συγκριτικά αυξημένες ικανότητες χρήσης ξένων γλωσσών. Τα στοιχεία αυτά παρέχουν τη δυνατότητα προσαρμογής στις ανάγκες της νέας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας και στις απαιτήσεις της νέας τεχνολογίας.
3. Μία σημαντική πρωτοπορία επιχειρήσεων έχει υλοποιήσει τεχνικές, οργανωτικές και διοικητικές αλλαγές που τους επιτρέπουν να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του διεθνούς ανταγωνισμού και να κερδίζουν μερίδια στις πιο απαιτητικές αγορές.
4. Οι πολιτισμικές παραδόσεις της ελληνικής κοινωνίας ευνοούν την επιχειρηματική πρωτοβουλία και τους κινδύνους που συνεπάγεται. Πολλές νέες επιχειρηματικές προσπάθειες που ξεκινούν κάθε χρόνο στη χώρα μπορούν να αποτελέσουν ισχυρό δυναμικό ανάπτυξης αν προσανατολιστούν σε κλάδους υψηλών δυνατοτήτων ή αλλάξουν κατεύθυνση ιδιαίτερα στους παραδοσιακούς κλάδους του εμπορίου και του τουρισμού, προς υπηρεσίες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας (όπως ο ποιοτικός τουρισμός).
5. Η κεντρική θέση της Ελλάδας μεταξύ των χωρών προς τις οποίες διευρύνεται η ΕΕ και της περιοχής της αυξημένης ευρωμεσογειακής συνεργασίας παρέχει δυνατότητες νέου ρόλου της χώρας με αυξημένες δυνατότητες συνεργασίας με αυτές.

Αδυναμίες

1. Το εκπαιδευτικό σύστημα και το σύστημα αρχικής κατάρτισης δεν έχει προσαρμοστεί επαρκώς ώστε να παρέχει στους νέους τα εφόδια που είναι σημαντικά στην κοινωνία της γνώσης και στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία. Η συνεχιζόμενη δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση δεν έχει επεκταθεί ώστε να καλύπτει τις ελλείψεις του ανθρώπινου δυναμικού σε εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες που ανταποκρίνονται στις αλλαγές που συντελούνται στην τεχνολογία και οργάνωση της παραγωγής.
2. Η αποδοτικότητα του δημόσιου τομέα παραμένει χαμηλή. Η γραφειοκρατία δημιουργεί αυξημένα κόστη προσαρμογής για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών δεν αντιστοιχεί επαρκώς στους πόρους που διατίθενται για την παραγωγή τους.
3. Η Ελλάδα υστερεί στη διάχυση των νέων τεχνολογιών και στην αξιοποίηση των εργαλείων της κοινωνίας της γνώσης, στη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και του διαδικτύου.
4. Οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη είναι περιορισμένες και η καινοτομική επίδοση των επιχειρήσεων και της κοινωνίας υστερεί έναντι των ανταγωνιστών.
5. Οι παλαιοί θεσμοί στήριξης της επιχειρηματικότητας και της περιφερειακής ανάπτυξης δεν υπήρξαν αποτελεσματικοί, ενώ οι νέες δομές δεν έχουν αποδείξει ακόμη τις δυνατότητές τους.
6. Η λειτουργία του ανταγωνισμού σε ορισμένες αγορές εξακολουθεί να είναι ατελής με αποτέλεσμα να αδρανοποιούνται αναπτυξιακές δυνάμεις και να στρεβλώνονται οι συνθήκες τιμών και κόστους εισροών.
7. Η Ελληνική οικονομία εξακολουθεί να είναι ακόμη σχετικώς κλειστή και λιγότερο εξωστρεφής από χώρες της ΕΕ που παρουσιάζουν υψηλές επιδόσεις ανταγωνιστικότητας
8. Η ανεργία, παρά την πτωτική εξέλιξή της, παραμένει σε υψηλά επίπεδα και οι εισοδηματικές ανισότητες παραμένουν έντονες σε σύγκριση με τις ανταγωνίστριες χώρες.

Κατευθύνσεις πολιτικών

Από την ανάλυση των ισχυρών σημείων και των αδυναμιών προκύπτουν οι κατευθύνσεις πολιτικών για το άμεσο μέλλον. Στη νέα φάση ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας καθοριστικό ρόλο θα παίξει η εξωστρέφειά της και η δυνατότητά της να ανταποκρίνεται στις προκλήσεις του διεθνούς ανταγωνισμού. Επιλέγονται τρεις τομείς πολιτικών που αξιολογούνται ως κρίσιμοι:

1. Πρωτεύουσα σημασία έχει η πραγματοποίηση γρήγορων προσαρμογών στο εκπαιδευτικό σύστημα και στο σύστημα κατάρτισης. Δεν αρκεί μία εφάπαξ αλλαγή ώστε να αποκατασταθεί αντιστοιχία μεταξύ των υπηρεσιών και προσφερομένων εφοδίων με αυτά που απαιτεί η εξέλιξη της κοινωνίας και οικονομίας της γνώσης. Τα συστήματα αυτά χρειάζεται να αποκτήσουν προσαρμοστικότητα ώστε να παρακολουθούν στο εξής τις νέες, και εν πολλοίς απρόβλεπτες σήμερα, εξελίξεις χωρίς καθυστερήσεις.
2. Το επιχειρηματικό περιβάλλον χρειάζεται να βελτιωθεί για να επιτρέψει την γρήγορη και αποτελεσματική ανταπόκριση των επιχειρήσεων στις νέες ευκαιρίες και στις εξελίξεις του ανταγωνισμού. Κεντρικό στοιχείο αυτής της βελτίωσης είναι η αποτελεσματική λειτουργία της δημόσιας διοίκησης με ένα σαφές, λιτό, διαφανές και σταθερό ρυθμιστικό πλαίσιο σε όλες τις φάσεις δημιουργίας και λειτουργίας των επιχειρήσεων, χωρίς να δημιουργούνται άχρηστα εμπόδια και κόστη που υπονομεύουν την ανταγωνιστικότητά τους. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί και η αποτελεσματική λειτουργία των δομών ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας ιδίως στην περιφέρεια της χώρας.
3. Το σύστημα έρευνας, ανάπτυξης και παραγωγής καινοτομίας στη χώρα χρειάζεται να αναβαθμιστεί. Η ιδιωτική δαπάνη θα ενθαρρυνθεί με την αποκατάσταση διαφάνειας και ανταγωνιστικής λειτουργίας σε όλες τις αγορές. Θα διευκολυνθεί δε με την εισαγωγή αποτελεσματικής προστασίας για την πνευματική ιδιοκτησία και με την προώθηση κατάλληλων φορολογικών και διαδικαστικών ρυθμίσεων. Η δημόσια δαπάνη χρειάζεται να προσανατολίζεται συναξιολογώντας και τα αναπτυξιακά αποτελέσματα της έρευνας. Σημαντική επιδίωξη της δημόσιας δαπάνης είναι η προώθηση περιφερειακών πόλων καινοτομίας που θα ενσωματώνουν ιδιωτικές και δημόσιες ερευνητικές δομές.
4. Χρειάζεται να συνδυαστούν οι παθητικές και ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης με τις πολιτικές που προωθούν τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και των επιχειρήσεων. Αυτό σημαίνει επίσης ότι η επεξεργασία και η αξιολόγηση των στόχων που θέτουν οι ενεργητικές και παθητικές πολιτικές απασχόλησης θα υπηρετούν τους στόχους των μέτρων και των πολιτικών που επιδιώκουν να ενισχύσουν την υιοθέτηση καινοτομιών και νέων τεχνολογιών, καθώς και την αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού με αναβαθμισμένες γνώσεις και δεξιότητες. Οι στόχοι της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης είναι συμπληρωματικοί κοινοί στόχοι της αναπτυξιακής πολιτικής.
5. Ως προέκταση των παραπάνω, επισημαίνεται ο οριζόντιος ρόλος των πολιτικών για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη και η συνεπακόλουθη αναγκαιότητα κυβερνητικού συντονισμού των πολιτικών αυτών. Η στρατηγική για την ανταγωνιστικότητα και ανάπτυξη διαμορφώνεται και εφαρμόζεται από την κυβέρνηση δια των συναρμόδιων Υπουργείων με τη συμμετοχή, τη συναίνεση, και την κινητοποίηση όλων των κοινωνικών εταίρων. Το ΕΣΑΑ θα εξετάζει και θα δίνει την άποψη του ως προς τον κατάλληλο τρόπο με τον οποίο θέματα ανταγωνιστικότητας θα συνυπολογίζονται σε όλες τις πολιτικές (όπως οι προαναφερθείσες) θα εξασφαλίζει

συνοχή και ισορροπία της στρατηγικής μεταξύ των τριών πυλώνων της βιώσιμης ανάπτυξης (οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό), και θα συμβάλλει στην ανάδραση (διαμόρφωση, παρακολούθηση της εφαρμογής, και αξιολόγηση) της ολοκληρωμένης στρατηγικής για την ανταγωνιστικότητα και ανάπτυξη. Παράλληλα, το κλειδί για την εφαρμογή αποτελεσματικής πολιτικής ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας είναι η οριζόντια συνεργασία και ο συντονισμός των συναρμόδιων Υπουργείων σε ανώτατο επίπεδο (πέρα από τη συμβατική και διοικητική συνεργασία των Υπουργείων ή Επιτροπών) που θα εξασφαλίζουν τη συνέργια και τη συνεκτικότητα των δράσεων της στρατηγικής ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της χώρας.

Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων

Πρόεδρος

Δρ Γεώργιος Αναστασόπουλος, Επίκουρος καθηγητής επιχειρησιακής στρατηγικής και πολιτικής Πανεπιστημίου Πατρών

Μέλη

Δρ. Βάλια Αρανίτου, Επιστημονική Συνεργάτης ΕΣΕΕ

Ηλίας Μήσιος, Επιστημονικός Συνεργάτης Α.Π.Θ., Ειδικός Συνεργάτης ΓΣΕΒΕΕ

Δρ Θεόδωρος Πελαγίδης, Επίκουρος καθηγητής Πάντειο Παν/μιο Αθηνών

Πέτρος Λινάρδος - Ρυλμόν, Επιστημονικός Σύμβουλος ΙΝΕ ΓΣΕΕ/ ΑΔΕΔΥ

Αντώνιος Τορτοπίδης, Συντονιστής Έρευνας και Ανάλυσης ΣΕΒ

Γεώργιος Χαραλαμπόπουλος, Ειδικός Σύμβουλος Υπουργού Ανάπτυξης

Τι είναι το Δελτίο Ανταγωνιστικότητας του ΣΕΒ

Εκδίδεται κάθε μήνα από το Παρατηρητήριο Ανταγωνιστικότητας του ΣΕΒ. Πραγματεύεται κάθε φορά ένα διαφορετικό θέμα που επιλέγεται από τις εξελίξεις στην ελληνική και στη διεθνή οικονομία που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα. Επισημαίνει τα δυνατά αλλά και αδύνατα σημεία των ελληνικών επιχειρήσεων αλλά και της ελληνικής οικονομίας στο σύνολό της και κάνει προτάσεις πολιτικής για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων. Μέχρι σήμερα έχουν συνταχθεί 17 Δελτία Ανταγωνιστικότητας, (τέσσερα το 2002, έντεκα το 2003 και δύο το 2004).